

**Program prac konserwatorskich remontu dachu
przy dawnej cerkwi greckokatolickiej
p.w. św. Mikołaja w Polanie Nr 26 -
gmina Czarna, woj. Podkarpackie**

**Oprac. mgr Marek Gosztyła
Kraków, wrzesień 2021**

I. Karta tytułowa.

A. Identyfikacja obiektu.

1. Rodzaj : kościół drewniany

- materiał: konstrukcja – drewniana, dach- blacha, ofasowanie – metal blacha cynkowa, wnętrze – drewno, malowane, polichromowane,
- czas powstania : ok. 1720 r.
- autor: nieznany
- adres: Polana 26
- lokalizacja: działka ewidencyjna 15, nr obr.0008, ident.dz. 180103_2.0008.15
- historia – poddana konserwacji w latach 80-tych XX w.
- funkcja obecna: obiekt pomocniczy parafii pw. Przemienia Pańskiego, Polana 26A, 38-709 Polana
- ewidencja zabytków: cerkiew greko-kat. pw. św. Mikołaja Cudotwórcy, obecnie kościół rzym.-kat., drewn., 1720, wpisany do rejestru zabytków pod nr rej.: A-134 z 18.03.1969

B. Dane dotyczące konserwacji.

- inwestor : parafia rzymsko-katolicka w Polanie pw. Przemienia Pańskiego, Polana 26A 38-709 Polana
- program prac konserwatorskich: Markon Konserwacja Zabytków Marek Gosztyła, ul.Starowiślna 95/13, 31-052 Kraków,

II. Historia.

Według danych obecna cerkiew powstała na miejscu poprzedniej wzmiankowanej już w 1533 roku. Była to cerkiew parafialna – w 1840 roku wieś zamieszkiwało 330 grekokatolików, a łącznie z cerkwią filialną w Rosolinie parafia liczyła 890 wiernych. W 1938 roku parafia ta liczyła 1505 wiernych. Choć wg tradycji wzniesiono ją na przełomie XVI i XVII wieku, to jednak nie ma na to żadnych dowodów. Możliwe jest jednak, że data domniemana data budowy świątyni (1790) to data jej remontu. W 1922 roku cerkiew rozbudowano – powiększając/przedłużając korpus nawowy. Dobudowano wówczas także drewnianą wolnostojącą dzwonnice. W 1935 roku ściany wnętrza otynkowano i ozdobiono polichromią¹. Po 1951 roku cerkiew została opuszczona, a od 1969 roku użytkowana jest jako kościół (początkowo filialny a później parafialny). W tym samym czasie parafia rozpoczęła budowę nowego kościoła. Budynek drewnianej cerkwi grekokatolickiej, opuszczony po II wojnie światowej, przejęła parafia rzymsko-katolicka, a w 1969 roku został wpisany do rejestru zabytków pod nr. A-134.

III. Opis ogólny².

Cerkiew znajduje się w centrum wsi. Jest orientowana. Obok znajduje się dzwonnica i cmentarz przycerkiewny. Podłużny korpus nawowy cerkwi oraz zamknięte trójbocznie sanktuarium mają – zbieżyste ku górze – ściany o zrębowej konstrukcji. Taką samą konstrukcję ma dobudowana-dostawiona do prezbiterium od północy drewniana zakrystia. Pierwotnie cerkiew miała zapewne plan trójdzielny babiniec-nawa-sanktuarium. Po przebudowie w 1922 roku przedłużono nawę w kierunku zachodnim, zaopatrując ją w chór - częściowo „otaczający” także ścianę północną i południową nowej nawy. Aktualnie istnieje już tylko konstrukcja chóru przy ścianie zachodniej. Zapewne także w trakcie przebudowy cerkwi w 1922 roku dodano zakrystię, która jeszcze nie istnieje na fotografiach wcześniejszych – patrz zbiór Wojciecha Sobockiego, zachowany w archiwum Narodowego Instytutu Dziedzictwa oddział w Rzeszowie. Jest także możliwe, że zakrystię dobudowano już po II wojnie światowej adaptując cerkiew na potrzeby dysponującego nią Kościoła rzymsko-katolickiego. W tym czasie zapewne skrócono także emporie chóru – odsłaniając okna tej części nawy. Budynek posiada kamienne podmurowanie. Na podmurówce dębowa podwalina (o przekroju ok. 35x25). Belki ścian, z drewna iglastego, połączone są w narożach (w węglach) na zamek z krytym czopem². Obie ściany nawy

¹ Podstawowe dane historyczne i architektoniczne dot. cerkwi zaczerpnięto z informacji zawartych w tzw. białej karcie konserwatorskiej opracowanej w 2000 r. przez Jarosława Giemzę.

² Polana-woj. podkarpackie Cerkiew p.w.św. Mikołaja ..., opinia techniczna, aut. dr hab.. inż. arch Jan Kurek

wzmocnione są lisicami. W nawie przekrycie stanowi sklepienie pozorne z desek przybitych do konstrukcji więźby. W sanktuarium i w zakrystii przekrycia stanowią stropy deskowe. W miejscu przedłużenia korpusu nawy, na wysokości oczepów (poziom okapu) w czasie przebudowy cerkwi wprowadzono dodatkowe stężenie poziome w postaci poziomej belki. Dach ma konstrukcję krokwiową – nad nawą dwuspadowy, a nad prezbiterium zakończony wielobocznie + pulpit nad zakrystią. Kalenicę nawy wieńczą trzy różnej wielkości sygnaturki z baniastymi hełmami zwieńczonymi żelaznymi krzyżami. Pokrycie dachu stanowi blacha ocynkowana, zaś ściany są odeskowane pionowo z kryciem styków listwami. Wspomniane wyżej lisice (wzmocnienia belek ścian nawy) są czytelne jedynie wewnątrz. Można jedynie domniemywać ich istnienia na zewnątrz tych ścian.

We wnętrzu podłoga z desek na legarach (tzw. biała podłoga).

Cerkiew jest orientowana, jednonawowa, korpus podłużny, sanktuarium prostokątne, węższe od nawy, zamknięte trójbocznie; od pn. do sanktuarium dostawiona prostokątna zakrystia.

Nawa obecnie dwudzielna (podczas remontu w 1922 r. wydłużona o jedno przęsło). Zachowana jest belka poprzeczna, pokazująca pierwotną długość nawy. Przy zachodniej ścianie chór, podtrzymywany przez dwa filary, umieszczone po obu stronach drzwi wejściowych. Balustrada chóru tralkowa. Wejście na chór po stronie północnej schodkami zabiegowymi. (Pierwotnie empory chóru umieszczone były również wzdłuż ścian pn. i pd. przęsła zachodniego). W ścianach pn. i pd. widoczne po dwie lisice (pionowe wzmocnienia ścian). Wnętrze tynkowane, ściany białe, dołem olejna lamperia w kolorze jasnougrowym, sięgająca do ok. 1,5 m wysokości. Pobielenie i lamperia zasłaniają prawdopodobnie oryginalną polichromię z lat 40-tych XX w. Sklepienie nawy polichromowane, prezbiterium monochromatyczne.

Otwory okienne – w ścianach pn. i pd. po dwa okna, w ścianie zachodniej jedno na osi. Otwory okienne prostokątne, zamknięte odcinkowo, ujęte w profilowane opaski (opasek brak od dołu otworów w przęsle zachodnim), w starszej części nawy górą prostokątne, w nowszej odcinkowe. Otwory w części zachodniej nawy skrócone od dołu i zaczynają się nieznacznie wyżej niż w części wschodniej (co wiązało się z istniejącym wzdłuż tych ścian chórem). Okna drewniane, w nawie w przęsle wschodnim 18-polowe (3x6), w zachodnim i w ścianie zachodniej 15-polowe (3x5); w sanktuarium w ścianie południowej otwór okienny prostokątny, okno ośmiopolowe; w zakrystii w ścianie północnej otwór kwadratowy, okno czteropolowe zabezpieczone od wewnątrz kratą.

Otwory drzwiowe – brama drewniana, dwuskrzydłowa, skrzydła od zewnątrz pierzone klepkami w romb, od wewnątrz z desek; niskie przejście w ścianie północnej sanktuarium do

zakrystii ujęte w ościeżnicę, która od strony sanktuarium jest szeroka, tworząc rodzaj prostego portalu, a od strony zakrystii wąska, stolarki drzwiowej brak, zachowane zawiasy od strony zakrystii.

Sklepienie w nawie pozorne z desek przybitych do konstrukcji więźby, nad częścią dobudowaną sklepienie usytuowane nieznacznie wyżej niż w części starszej. Sklepienie części starszej na profilowanym schodkowo gzymsie przystropowym, który kończy się na belce poprzecznej. W sanktuarium i zakrystii stropy deskowe, płaskie.

Sklepienie w nawie polichromowane. Polichromia ornamentalno-figuralna autorstwa R. Konowalca z 1937 r. W części starszej nawy – pośrodku ciemnozielonego tła ze złotymi gwiazdkami i ujętego w zieloną, jaśniejszą ramę z bordiurą ze stylizowanych, zgeometryzowanych motywów roślinnych, umieszczone jest tondo z przedstawieniem Trójcy Świętej – Bóg Ojciec z berłem i jabłkiem w dłoniach, w trójkątnej aureoli, Chrystus z krzyżem w ręku, w aureoli, trzymają stopy na ciemnoniebieskim globie, nad nimi Duch Święty pod postacią gołębiczy w promieniach, scena na tle złotych chmur. Pod spodem napis po ukraińsku „Дар невіст з Полани”, co w wolnym tłumaczeniu może oznaczać "**Prezent narzeczonych z Polany**" lub „**Dar zakonnic z Polany**”. Tłumaczenie to wymaga doprecyzowania. Tondo ujęte w ramę z rautów w odcieniach niebieskich. W narożnikach tej części sklepienia serafini (głowy aniołów w aureolach, o trzech parach skrzydeł). Sklepienie nad zachodnią częścią nawy (nowsza) z przedstawieniem krzyża stylizowanego na ludowy haft bojkowski (ukraiński) z chrystogramem pośrodku (XP – Chi Rho). Krzyż na tle ciemnozielonym z gwiazdkami, w analogicznej ramie z bordiurą. Nad belką poprzeczną pas dekoracji roślinnej na zielonym tle.

Na ścianie nad belką tęczową z napisem „TRWAJCIE W MIŁOŚCI MOJEJ” polichromia – pośrodku jasnozielonego tła przedstawienie dwóch Marii pod Krzyżem, przedstawienie ujęte w ramę z naprzemiennie złotych i niebieskich prostokątów, taka sama rama obiega łuk sklepienia.

Podłoga drewniana, z desek na legarach.

Wyposażenia historycznego brak. Obecny neogotycki ołtarz ze współczesnym obrazem Przemienienia Pańskiego wstawiony w 1969 r., gdy cerkiew została zamieniona na kościół rzymsko-katolicki.

IV. Stan zachowania.

Od kilku lat dawna cerkiew zamieniona w roku 1969 na kościół przestała być użytkowana do codziennej liturgii, odkąd funkcjonuje w pełni nowo wybudowany murowany kościół pw. Przemienienia Pańskiego. Obecnie kościół wykorzystywany jest do sporadycznych mszy i spotkań modlitewnych, stanowi jedynie funkcję pomocniczą. Stan zachowania zarówno części zewnętrznej jak i wewnętrznej jest zróżnicowany.

Na zlecenie parafii wykonana została opinia techniczna „Polana-woj. podkarpackie Cerkiew p.w.św. Mikołaja, adres: Polana 26, przez dr hab. inż. arch Jana Kurka” z Krakowa.

Stan zachowania elewacji zewnętrznych i dachu.

Podwalina i podmurówka spękana i rozpadająca się po stronie północnej, pokryta licznymi koloniami mchów i glonów. Od strony południowej i zachodniej zatarta zaprawą cementową, malowana farbą w kolorze białym zachowana w stanie dostatecznym z przebarwieniami i nowymi zatarciami cementowymi po stronie zachodniej ściany południowej i po stronie południowej ściany zachodniej. Schody betonowe wejściowe murowane z licznymi reperacjami, stare naprawy spękane. Powierzchnia pokryta miejscowo mchem i glonami.

Szalowanie ścian wykonane z desek w stanie zróżnicowanym. Miejscami deskowania spaczone i spękane. Działanie wilgoci i uszkodzenia biologiczne powodują butwienie w dolnych partiach deskowań. Miejscami końcówki dolnych partii listew maskujących były wtórnie uzupełniane. Spękania, zbutwienie i odpadanie desek część podokapowej spowodowanej uszkodzonym ofasowaniem krawędzi dachu w narożniku północno-zachodnim na styku zakrystii z nawą.

Uszkodzenia deskowań okapowych nad podmurowaniem po stronie północnej i południowej części wschodniej. Widoczne są przebarwienia z powodu przesuszenia, zbutwienia zwłaszcza od strony wschodniej, południowo-wschodniej i częściowo północnej. W części północno-wschodniej prezbiterium i wschodniej ścianie zakrystii widoczne pokrycie glonami.

Przebarwienia widoczne także w dolnej części ściany zachodniej po stronie południowej.

W szczycie ściany zachodniej widoczne nad oknem cztery deski odbarwione użyte zapewne wtórnie. Na deskowaniu widoczne liczne miejsca działania owadzich szkodników drewna.

Widoczny ubytek drewnianego okapu z lewej strony okna zachodniego ściany południowej.

Okno w ścianie zachodniej posiada mocno zbutwiałe szprosy, co skutkuje spękanymi i uzupełnianymi na zakładkę szybami. Po stronie południowej i północnej widoczne ubytki oraz oderwania deskowania kryjącego podwalinę i podmurówkę.

Na ścianach i powierzchniach podokapowych widoczne działalność drobnych ssaków i ptaków, co zapewne przyczynia się do uszkodzeń niektórych elementów zabytku.

Widoczne są otwory wejściowe w części południowo-wschodniej i północno-wschodniej okapu oraz na ścianie zachodniej.

Dach kryty blachą, malowany farbą w kolorze szarym, a w ostatniej ekspozycji w kolorze ciemnoczerwonym. Farba łuszczy się i odpada zwłaszcza po stronie północnej i zachodniej nad wejściem do cerkwii. Widoczne liczne zazielenienia wynikające z pokrycia glonami po stronie północnej. Blacha miejscami pofalowana (po stronie północnej nad prezbiterium), co wynika zapewne z działania różnicy temperatur. W miejscach odsłoniętych spod farby widoczna mocna korozja blachy. W paru punktach widoczne reperacje blachy. Blacharka hełmów w lepszym stanie niż dach. Hełmy i krzyże malowane farbą w kolorze szarym z widocznymi złuszczeniami farby i ogniskami korozji. Widoczne uszkodzenia i braki zakończeń krzyża hełmu środkowego.

Polichromia ścian wnętrza.

Wnętrze kościoła posiada nieco przekształconą formę z powodu adaptacji cerkwii na kościół. Z prezbiterium zlikwidowano ikonostas. Ściany i sufit prezbiterium oraz nawy zostały pomalowane w kolorze białym. Część cokołowa na ścianie wschodniej nawy pokryta drewnianą boazerią i wraz ze ścianami prezbiterium oraz nawy zatartymi zaprawą i pomalowana olejną lamperią w kolorze jasnougrowym. Przemalowania ścian skutecznie zasłoniły pozostałości dekoracji malarskiej z lat 40-tych XX w. Polichromia zachowała się na sklepieniu nawy z widocznymi licznymi przemalowaniami i reperacjami. Stan polichromii jest zły z powodu braku szczelności obiektu. W przestrzeni kościoła hula w okresach jesiennych i zimowych zimne i wilgotne powietrze, co jest spowodowane nieszczelnością okien i drzwi wejściowych. Na sklepieniu widoczne zawilgocenia powstałych z powodu uszkodzeń pokrycia dachu, powodujące przebarwienia warstwy malarskiej. Widoczne są większe ogniska w postaci zbutwienia tynku, osypywania się zaprawy i polichromii. Na całej powierzchni widoczne liczne przetarcia wynikające z osypywania się farby. W partii cokołowej widoczne także uszkodzenia tynków i monochromii spowodowane zapewne butwieniem ścian budowanych z belek z drewna iglastego. Widoczne są spuchnięcia i spękania ścian zwłaszcza po stronie północnej nawy.

Pochylenie się deskowania podłogi po stronie północnej spowodowane jest również destruktem części podwaliny po stronie północnej. Przemalowania ścian zasłaniają dekorację sztukatorską profilowań okien i gzymsów pod sklepieniem.

Na potrzeby obecnego opracowania nie będzie opisywane wyposażenie i pełny opis stanu zachowania za względu na konieczność skupienia się na razie na zabezpieczeniu obiektu od strony dachu.

V. Wnioski konserwatorskie.

Dawna cerkiew, a obecnie kościół drewniany od kilku lat stanowi tylko obiekt pomocniczy dla parafii nowego kościoła Przemienienia Pańskiego oraz stanowi ważny obiekt na podkarpackim Szlaku Architektury Drewnianej. Drewniana cerkiew greckokatolicka w Polanie, uważana jest za najstarszą zachowaną cerkiew w Bieszczadach. Jej historia sięga XVI /XVII wieku. Pierwotnie budowana jako kaplica dworska właścicieli ziem, którymi byli wówczas Urbańscy. W roku 1790 przechodzi w ręce Rusinów jako świątynia greckokatolicka pw. św. Mikołaja, by w roku 1969 stać się ponownie obiektem kultu rzymskokatolickiego. Jak wspomina w opinii technicznej³ dr hab. inż. arch Jan Kurek, ...jej ikonostas istniał jeszcze częściowo do ok. 1970 r. Dziś kilka ikon przechowują muzea: Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku – ikona św. Mikołaja z przełomu XVII/XVIII w. oraz Muzeum Narodowe w Krakowie – śś. Jan i Paweł z pocz. XVII w.

W latach 80. Parafia rzymskokatolicka w Polanie przeprowadziła pełny remont obiektu – dokumentacja znajduje się w delegaturze WUOZ w Krośnie.

Obecnie stan zachowania obiektu pogarsza się zwłaszcza od strony zewnętrznej. Do głównych przyczyn należy zły stan zachowania pokrycia dachu oraz osiadanie podwaliny od strony północnej. Zły stan pokrycia przyczynia się do pogłębiania zniszczeń zachowanej polichromii sklepienia nawy. Na podstawie przeprowadzonych wstępnych odkrywek ściany południowej i zachodniej nawy w partii chóru, można stwierdzić, że pod białą warstwą przemalowania ścian zachowały się fragmenty polichromii.

W celu zabezpieczenia obiektu przed dalszymi zniszczeniami proponuje się w pierwszej kolejności zabezpieczenie pokrycia dachu i hełmów przez wykonanie reperacji blacharki, poprawy stanu technicznego części podokapowej, odrdzewienie połączeń i pokrycie farbą antykorozyjną całego dachu w kolorze uzgodnionym komisyjnie. Rozwiązanie takie nie pozwoli na wgląd do drewnianej części konstrukcyjnej, ani dogłębnej konserwacji,

³ op.cit. Polana-woj. podkarpackie Cerkiew p.w.św. Mikołaja ..., opinia techniczna, aut. dr hab.. inż. arch Jan Kurek

ale umożliwi zahamowanie procesów zawilgacania sklepień kościoła.

Drugim sposobem, bardziej kosztownym, ale pozwalającym na większą trwałość techniczną zabezpieczenia cerkwi jest wykonanie prac związanych z wymianą pokrycia dachu.

W ramach pełnej konserwacji technicznej dachu należy wykonać czynności:

demontaż pokrycia części dachowej z blachy cynkowej, usunięcie zniszczonych elementów konstrukcyjnych i deskowania, demontaż części podokapowej, impregnacja strukturalna, flekowanie lub rekonstrukcja elementów konstrukcyjnych i deskowania z drewna iglastego, zabezpieczonego przed działaniem czynnika biologicznego i przeciwogniowego. Wykonać nowe krycie blachą tytan cynk pozwalającą na większą trwałość techniczną z łączeniem na rąbek. Należy dokonać przeglądu krycia hełmów sygnaturek w zależności od stanu zachowania, wykonać reperacje lub wymianę poszycia wraz z konserwacją krzyży.

Wybór sposobu opracowania konserwacji dachu cerkwi zależny będzie od możliwości finansowych Parafii p.w. Przemienia Pańskiego.

Kolejnym krokiem będzie wykonanie kompleksowych badań konserwatorskich, historycznych, architektonicznych, mykologicznych, dendrochronologicznych i stratygraficznych, co pozwoli dokładniej datować wiek obiektu i określić konieczny zakres ochrony i opracowania docelowego programu prac konserwatorskich.

Przygotowanie badań i programu pozwoli na wykonanie zabiegów i prac remontowo-konserwatorskich pozwalających na poprawę stanu technicznego i estetycznego obiektu zewnątrz i wewnątrz. Prace konserwatorskie pozwolą na wydobywanie zachowanych jeszcze dawnych walorów artystycznych cerkwi z przeprowadzeniem konserwacji zachowanego obecnie wyposażenia kościoła rzymskokatolickiego.

VI. Program prac.

Prace wstępne.

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej, opisowej.
2. Wykonanie inwentaryzacji rysunkowej elewacji zewnętrznych kościoła.

VI.1.A. Dach - zabezpieczenie.

1. Oczyszczenie powierzchni dachu z zastosowaniem metod hydrodynamicznych z użyciem środków pozwalających na odkażenie powierzchni. Użycie środków firm Remmers, Tenzi, Ceresit.
2. Demontaż deskowania podokapowego. Oczyszczenie elementów deskowań i krokwi chemicznie i mechanicznie.
3. Impregnacja strukturalna deskowań i końcówek krokwi preparatem Hekol L-50 firmy Heko Oświęcim lub równoważnymi i zabezpieczenie przeciwpożarowe preparatami ogólnodostępnymi.

4. Wymiana zbutwiałych i uzupełnienie brakujących deskowań podokapowych z drewna tego samego gatunku.
5. Doczyszczenie mechaniczne powierzchni blachy dachu, hełmów, krzyży z zastosowaniem elektronarzędzi ze szczotkami drucianymi, papierami ściernymi, pilnikami do metalu.
6. Uzupełnienie blacharki dachu i hełmów w miejscach uszkodzonych blachą tego samego rodzaju.
7. Uzupełnienie brakujących i skorodowanych części krzyży.
8. Zabezpieczenie antykorozyjne preparatem do blachy ocynkowanej typu Lowicyn, Noxan.
9. Pomalowanie powierzchni dachu, hełmów i krzyży farbą do metalu. Krzyże należy pomalować w kolorze czarnym. Powierzchnie należy pomalować farbą według systemu jednej firmy.
10. Montaż elementów deskowań podokapowych.

VI.1.B. Dach - wymiana.

1. Demontaż blachy i skorodowanego ofasowania.
2. Demontaż przegnitego deskowania, elementów konstrukcyjnych, deskowania podokapowego z oczyszczeniem połaci dachu z naniesionych przez faunę traw, gałęzi, liści, itp.
3. Oczyszczenie elementów deskowań i więźby chemicznie i mechanicznie.
4. Impregnacja zachowanego deskowania krycia dachu, deskowań podokapowych i drewna konstrukcyjnego przy użyciu preparatu HEKOL I-50 (OSOLAN KL) roztworem 5-15 % lub równoważne.
5. Uzupełnienie usuniętych elementów konstrukcyjnych, deskowania połaci. Zabezpieczenie starych i nowych uzupełnień preparatem ogniochronnym typu Fobos M – 4 (prod. Polska).
6. Wykonanie konserwacji krzyży z odtworzeniem brakujących elementów in situ i zabezpieczeniem antykorozyjnym i pomalowaniem farbą ochronną w kolorze czarnym.
7. Przegląd stanu pokrycia hełmów z wykonaniem prac konserwatorskich, zabezpieczających lub wymianę poszycia na blachę tytan cynk.
8. Wykonanie pokrycia dachu blachą tytan-cynk (gr. 0.6-0.7 mm) na rąbek stojący.
9. Montaż oryginalnego deskowania podokapowego z wymianą elementów zbutwiałych lub mocno uszkodzonych.
10. Wykonanie dokumentacji opisowej, rysunkowej i fotograficznej z przeprowadzonych prac przy części dachowej.

VI.2. Badania konserwatorskie i program prac konserwatorskich.

1. Wykonanie badań historycznych, architektonicznych, mykologicznych i dendrochronologicznych.
2. Wykonanie badań stratygraficznych na ścianach i sklepieniach wnętrza kościoła.
3. Wykonanie badań analitycznych farb użytych do warstw malarskich.
4. Opracowanie programu prac konserwatorskich dla elewacji zewnętrznych wraz z podbudową oraz elewacji wewnętrznych na podstawie przeprowadzonych badań.

VII. Spis dokumentacji fotograficznej przed konserwacją.

1. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacja południowa przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
2. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacja południowo-wschodnia przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
3. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacja północno-wschodnia przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
4. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacja północna przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
5. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacja zachodnia przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
6. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Dach ze środkową sygnaturką od strony północnej.
Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
7. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Dach z sygnaturką wschodnią od strony północnej.
Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
8. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Dach z sygnaturką zachodnią od strony północnej.
Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
9. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Dach od strony południowej na łączeniu zakrystii z nawą.
Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
10. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Dach i ściany elewacji od strony południowej na łączeniu zakrystii z nawą. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
11. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Dach i ściany elewacji prezbiterium od strony południowej.
Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
12. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Gniazdo pod okapem prezbiterium od strony północnej.
Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
13. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Gniazdo pod okapem prezbiterium od strony południowo-wschodniej. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
14. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Górna część ściany zachodniej. Widoczny otwór dziupli ptaków w górnym prawym rogu. Uszkodzone szprosy okna. Wymieniane deski nad oknem.
Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
15. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacje prezbiterium i nawy z podwaliną od strony północnej. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
16. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacje prezbiterium i nawy z podwaliną od strony północnej. Sypiące się podmurowanie i deskowanie osłon. Stan przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
17. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacje prezbiterium i zakrystii z podwaliną od strony wschodniej. Przebarwione i pokryte glonami szalowanie elewacji. Stan przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
18. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Elewacja zakrystii z podwaliną od strony północnej.
Przebarwione i pokryte glonami szalowanie elewacji. Uszkodzony parapet okna. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
19. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wejście do cerkwi. Schody reperowane zaprawą cementową i pokryte glonami. Stan przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
20. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wejście do cerkwi. Schody reperowane zaprawą cementową z widocznymi spękaniem i pokryte glonami. Stan przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
21. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Ściana zachodnia cerkwi od strony południowej.
Uszkodzenia i reperacje cokołu podmurówki. Stan przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.

22. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Dolna część ściany prezbiterium od strony południowo-wschodniej. Widoczne spękania opaski podmurówki. Stan przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
23. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Stan przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
24. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok w stronę chóru w kierunku południowo-zachodnim. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
25. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok w stronę chóru w kierunku północno-zachodnim. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
26. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok sklepienia w stronę prezbiterium. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
27. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok sklepienia w stronę chóru. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
28. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok sklepienia części głównej nawy. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
29. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok sceny głównej nad prezbiterium. Widoczne nieudolne korekty malarskie. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
30. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok na zaciek sklepienia zakrystii. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
31. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok na zaciek sklepienia nad chórem po stronie północnej. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
32. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok na zaciek sklepienia nad chórem po stronie północnej- zbliżenie. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
33. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Widok sklepienia części głównej nawy. Stan przed konserwacją. Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.
34. Cerkiew św. Mikołaja w Polanie. Wnętrze cerkwi. Fragment sklepienia części głównej nawy. Anioł z licznymi korektami kolorystycznymi. Stan przed konserwacją.
Fot wyk.M.Gosztyła. Polana, maj 2021 r.

VIII. Dokumentacja fotograficzna przed konserwacją.